

عادل خالقی ثمرین

لزوم تحول

در برنامه‌های آموزشی مدارس

تعدادی از نیروهای انسانی سنت‌گرا و متعصب نسبت به نظام آموزشی موجود مواجه هستند. تعدادی از این افراد نسبت به نظام سنتی آموزش تعصب دارند و حاضر به همکاری برای تغییر آن نیستند. لذا در مدارس که نیروی انسانی آن چنین تفکری دارند، آموزش به شکل کاملاً سنتی و در فضای کلاسی مشخص و از قبل تعیین شده‌ای که فراگیرندگان نقشی در آن ندارند، حضور می‌یابند و اجباراً ساعت درسی بدون تنوعی را در آن می‌گذرانند. در حالی که عصر کنونی، عصر آموزش‌های هوشمند، متنوع و چندرسانه‌ای به شمار می‌آید و آموزش‌های تک‌محوری جذابیت خود را به کلی از دست داده‌اند. در نظامی که نتواند آموزش خود را با تحول و پیشرفت در دهکده جهانی همراه سازد، فراگیرندگان به ناچار به آموزش‌های خارج از کلاس و مدرسه روی می‌آورند که برخی از آن آموزش‌ها نیز ممکن است توسط افراد ناصالح از نظر علمی و آموزشی و سایر صلاحیت‌ها صورت پذیرد. تغییر در نظام آموزشی و پرورشی مدارس به تسریع در اجرای طرح‌های تحولی نیاز دارد که عوامل نیروی انسانی مدارس، علاوه بر قبول کردن آن، باید خود نیز وظایف جدیدی به عهده بگیرند و در گذر از نظام سنتی به نوین، یاریگر مجموعه باشند.

معمولاً مدیرانی که شوق تغییر در مجموعه تحت مدیریت خود را دارند، فشارهای سنگینی تحمل می‌کنند. زیرا آن‌ها در ابتدا باید در نیروی انسانی خود نسبت به پذیرش نظام جدید نیاز به وجود آورند، و این باور را در آن‌ها ایجاد کنند که: «قدمت دلیل صحت نیست».

یعنی هر نظامی که سابقه طولانی تری داشته باشد، لزوماً بهترین نیست، راه رسیدن به بهترین‌ها، نگرش مثبت نسبت به تحولات نوین نظام‌مند است؛ تحولاتی که در وهله اول می‌توانند به عنوان طرح‌های آزمایشی مورد استفاده قرار گیرند و پس از تجزیه و تحلیل مناسب، در صورت داشتن کارایی به طرح‌های دائمی تبدیل شوند. در این صورت می‌گوییم که این طرح‌ها از پایه پژوهشی نیز برخوردارند.

در ادامه، برخی از راهکارهای پیشنهادی برای نیل به تحولات نوین آموزشی و پرورشی در مدارس ارائه شده‌اند تا بتوان آموزش در این مدارس را با پیشرفت سریع و همه

تحول در آموزش و پرورش هر کشوری از تحول در مدارس آن آغاز می‌شود. با آنکه شیوه‌های آموزشی و پرورشی مدارس مهم‌ترین عامل تحول بنیادین در آموزش و پرورش رسمی کشور هستند، ولی در صورت فقدان تمایل به همراهی با این تحولات می‌توانند مهم‌ترین مانع در این زمینه باشند. نیروی انسانی برخی از مدارس بیش از حد به آموزش‌های سنتی و سنت‌های آموزشی پای‌بند مانده‌اند. در برابر هر نوآوری و طرح و ابتکاری، صرف نظر از صحیح و غلط، و علمی و غیرعلمی بودن یا حتی داشتن پایه پژوهشی، ایستادگی می‌کنند و تنها دلیلشان هم این است که طرح‌های جدید سابقه ندارند. در حالی که سابقه یعنی سنت و با آنکه بسیاری از سنت‌ها مفید و کارا هستند، ولی برخی سنت‌ها مختص گذشته‌اند و با پیشرفت جوامع کارایی خود را از دست داده‌اند.

در برخی از مدارسی که سعی در حفظ سنت‌های آموزشی داشته‌اند، فضاهای آموزشی خشک و بی‌روح‌اند و شور و نشاط، جذابیت و تنوع لازم برای فعالیت‌های یاددهی - یادگیری دیده نمی‌شود. در اکثر مدارس کشور، فضاهای فیزیکی خسته‌کننده، رنگ‌آمیزی‌ها تیره و کسل‌کننده و امکانات محدود، در فراگیرندگان افسردگی و دلزدگی ایجاد می‌کند. اما مدرسه مکانی است که می‌تواند احساس شادی، لذت و شور و شوق را در دانش‌آموزان به وجود آورد. در واقع می‌توان گفت که آموزش بدون شور و شوق هیچ معنایی ندارد و در فرایند یاددهی - یادگیری نیز اثر منفی خواهد داشت.

با پیشرفت همه‌جانبه جوامع و حاکمیت آموزش‌های چندرسانه‌ای، معلمانی که اصرار دارند درس‌های خود را به شکل تئوری و نظری ارائه دهند، مقبولیت علمی و آموزشی خود را نزد مخاطبان از دست می‌دهند. دلیل عمده آن نیز نامأنوس و یکنواخت بودن مباحث نظری و مشکل بودن درک مفاهیم از طریق تئوری‌پردازی است. لذا برای تسهیل و تسریع در امر آموزش بهتر است متناسب با هر درس، محیط آن را نیز فراهم کنیم و در محیط آموزشی مناسبی به آموزش بپردازیم.

بسیاری از مدیران آموزشی تحول‌گرا برای ایجاد تحول در نظام آموزشی تحت مدیریت خود، با مقاومت

چشم انداز

جانبه جوامع در عصر حاضر همراه ساخت:

■ بازنگری در شیوه ارزشیابی از کارکنان مدرسه با محوریت تأثیرگذاری در راستای تحول آموزشی مدرسه.

■ طرح بهسازی و ایجاد قانون مناسب نظام تشویق دانش آموز برای جهت‌دهی به فعالیت‌های خلاقانه آنان

■ آماده‌سازی همه عوامل نیروی انسانی برای حرکت همه‌جانبه به سوی تحول آموزشی

■ استفاده از ظرفیت شوراهای مدرسه برای تسریع روند تحول در شیوه‌های آموزشی و پرورشی

■ برگزاری جلسات شورای دبیران با محوریت طرح‌های نوین آموزشی و پرورشی

■ حمایت از طرح‌های نوین آموزش معلمان و کارکنان و کنترل خروجی‌های آن برای تقویت نقاط قوت و کاهش نقاط ضعف.

■ تشویق معلمان و دانش‌آموزان به تولید مواد و محتوای درسی و استفاده از آن در روند تدریس.

■ استفاده از دنیای مجازی و سایبری به عنوان مکمل فعالیت‌های آموزشی و پرورشی.

■ گسترش فرهنگ پژوهش با اختصاص قسمتی از بودجه موجود مدارس و ادارات به این امر.

■ استفاده از شیوه‌های فعال آموزشی و پرورشی به‌نوعی که همه عوامل یادگیری در آن، از جمله دانش‌آموزان، در تدریس و سایر فعالیت‌های آموزشی و پرورشی مشارکت یابند و طرح‌ها و خلاقیت‌های خود را برای بهبود روند تعلیم و تربیت اجرا کنند.

■ گسترش آموزش به کلیه فضاهای موجود و در دسترس به‌جای استفاده یکنواخت از کلاس‌های درس؛ مثلاً: تشکیل کلاس فیزیک در آزمایشگاه فیزیک، شیمی در آزمایشگاه شیمی، رایانه در سایت.

■ تقسیم فضاهای یکنواخت کلاسی به فضاهای موضوعی، به شکلی که معلمان و دانش‌آموزان بتوانند ایده‌های تخصصی خود را در آن پیاده نمایند. فضاهای کلاسی از نظر دیداری باید طوری طراحی شوند که علاوه بر افزایش تنوع و نشاط آموزشی تداعی‌کننده موضوع آموزش باشند؛ با این اعتقاد که:

آنچه را دیدن کند ادراک آن سال‌ها نتوان نمودن با بیان

■ طرح چرخه آموزش به‌نوعی که دانش‌آموزان به جای آن که یک سال تمام تحصیلی را در یک کلاس درس ثابت بگذرانند، هر زنگ در یک محیط تازه حاضر شوند. این امر شادابی و نشاط را برای دانش‌آموزان به ارمغان می‌آورد.

■ ایجاد مکان‌های تخصصی برای بهبود روند آموزش با استفاده از فضاهای موجود در مدرسه مثل ایجاد اتاق ورزش، اتاق مطالعه و ...

■ استفاده از فناوری‌های نوین و هوشمند و مواد و محتوای آموزشی و مجازی و ... در عصر ارتباطات به جای استفاده صرف از روش سخنرانی و نهایتاً گچ و تخته برای تأثیرگذاری در فراگیرندگان.

■ اختصاص کتابخانه تخصصی به کلاس‌های درس که کتاب‌های مرتبط با موضوع هر کلاس در آن جمع‌آوری شود.

■ چینش میلمان آموزشی برخی از کلاس‌ها به شکل‌های غیر کلیشه‌ای برای جذب و اثرگذاری بیشتر بر مخاطب؛ مثلاً چینش مکتبخانه‌ای در کلاس دین و زندگی یا دینی و قرآن.

■ برگزاری برخی از برنامه‌های کلاسی در فضاهای فرامدرسه‌ای که به‌طور مستقیم به تنوع و بهبود فرایند تدریس منجر می‌شود، مانند برگزاری درس دینی در مسجد یا ورزش در ورزشگاه.

■ اختصاص محلی برای نگهداری طرح‌ها و ابتکارات دانش‌آموزان.

■ اجرای طرح‌های تصویری درخت دانش، قطار پیشرفت، هواپیمای پرش و ... برای ثبت پیشرفت و انگیزه‌بخشی به دانش‌آموزان.

■ طراحی فعالیت‌های فوق برنامه آموزشی برای اثربخشی بیشتر در دو گروه برای دانش‌آموزان:

الف) کلاس‌های پایش: مخصوص دانش‌آموزان متوسط و ضعیف

ب) کلاس‌های پویش: مخصوص دانش‌آموزان با بنیه علمی بالاتر.

■ گسترش فرهنگ کار گروهی در مدرسه با تعریف فعالیت‌های تیمی برای فراگیرندگان.

■ طراحی و نصب صندلی‌های تغذیه و استراحت در حیاط مدرسه.

■ ایجاد و گسترش فضای سبز و گل و گیاه در مدرسه با مشارکت دانش‌آموزان و کارکنان.

■ ایجاد نمایشگاه‌های گوناگون در مدرسه و شرکت در نمایشگاه‌های خارج از مدرسه حاوی نوآوری‌ها، خلاقیت و ابتکارات دانش‌آموزان و معلمان.

■ اجرای طرح مدرسه‌گردی، منطقه‌گردی و شهرگردی به‌منظور مشاهده و یادگیری نوآوری‌ها و ابتکارات گوناگون.

■ برگزاری همایش‌های فصلی در مدرسه که طی آن‌ها طرح‌ها و ابتکارات آموزشی و خلاقانه معرفی و تشویق شوند.

امید است با استفاده از راهکارهای ارائه شده و تسریع فعالیت‌های تحولی و محتوایی در آموزش و پرورش، زمینه مساعد برای شکوفایی استعداد‌های آینده‌سازان این مرز و بوم را فراهم آورده و آن‌ها را برای پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی در جامعه پیشرفته آینده آماده کنیم.